

ETICĂ PROFESIONALĂ ȘI PROPRIETATE INTELECTUALĂ

Concepte fundamentale în etica profesională

Conf. univ. dr. BANU GEANINA SILVIANA
geanina.banu@prof.utm.ro

Concepte fundamentale în etica profesională

Autonomia

Binefacerea

Paternalismul

Drepturi și acțiuni dreaptă

Responsabilitatea

Autonomia

- Condiție de bază pentru decizii de natura etică;
- Reprezintă posibilitatea de a alege cursul dorit al acțiunilor proprii, în baza discernământului, conform intereselor și a binelui proprii;
- Etimologic înseamnă capacitatea de a fi propriul legiuitor (nomos: lege, în greacă).

 Autonomia presupune următoarele:

Eliberarea sau libertatea față de constrângeri

Libertatea de a alege

Informația și rezonabilitatea alegerii (alegerea în cunoștință de cauză)

Recunoașterea faptului că orice persoană este moral valoroasă

Autonomia

Principiile în temeiul cărora poate fi restrânsă autonomia sunt, în general, următoarele:

Principiul paternalismului

Principiul lezării

Principiul ofensei

Principiul bunăstării generale/binefacerii

Principiul moralismului legal

Autonomia

Principiile în temeiul cărora poate fi restrânsă autonomia (**continuare**):

Principiul paternalismului (restrângerea autonomiei, a autodeterminării, în beneficiul unei persoane)

De exemplu, urmarea studiilor obligatorii, purtarea centurii de siguranță, plata impozitelor pentru sănătate, educație, apărare ș.a, sunt constrângeri în favoarea persoanei. Paternalismul este exprimat în activitatea legislativă, în politicile publice.

În sens lărgit, principiul se aplică atunci când este justificată restrângerea autodeterminării pentru a preveni ca o persoană să își facă rău (de exemplu, să se sinucidă, să inhaleze substanțe periculoase, să circule periculos, sau chiar să fumeze).

Autonomia

Principiile în temeiul cărora poate fi restrânsă autonomia (**continuare**):

 Principiul lezării (libertatea unei persoane poate să fie restrânsă în cazurile în care aceasta ar putea să-i lezeze pe alții, să le facă rău)

De exemplu, sunt interzise practici profesionale fără licență, în anumite profesii există controale medicale obligatorii: profesori, piloți, polițiști ș.a. Din aceeași categorie fac parte și măsurile împotriva poluării.

Autonomia

Principiile în temeiul cărora poate fi restrânsă autonomia (**continuare**):

 Principiul ofensei (un act poate să fie supus restricțiilor dacă aduce ofensă publică, îi face pe alții să se simtă prost, jignește, produce rușine)

De exemplu, comportamentul indecent în public, obscenitățile, ofensele.

Autonomia

Principiile în temeiul cărora poate fi restrânsă autonomia (**continuare**):

Principiul bunăstării generale/binefacerii

Conform acestui principiu, fiecare posesor de venituri trebuie să dea o parte din ele pentru "binele public". În acest fel, se consideră că persoana nu pierde și câștigă cei cărora li se redistribuie venituri în cadrul politicilor de asistare a celor aflați în nevoie sau al unor domenii deficitare non-profit (de exemplu, arta).

Autonomia

Principiile în temeiul cărora poate fi restrânsă autonomia (**continuare**):

Principiul moralismului legal (se referă la faptul că legea poate fi utilizată pentru a interzice sau solicita comportamente bazate pe judecata colectivă a societății sau pe cea ce este moral acceptat)

Mulți eticieni socotesc ca morala nu trebuie să fie asimilată complet în lege deoarece transformă actele imorale în acte ilegale, în rând cu hoția, crima, etc.

Binefacerea

- Este un concept legat preponderent de cel moral de grijă;
- Binefacerea este meritorie pentru că este un act supererogatoriu (dincolo de datorie), cum ar fi cel făcut de medici pentru pacienții cu venituri mici, care nu-și pot plăti serviciile medicale, sau pregătirea suplimentară gratuită pentru elevii cu probleme speciale în educație;
- Ideea centrală este cea de a face bine, a acorda grija potrivită și de a te abține de la a face rău. O cerință minimă este deci cea a non-maleficienței (cea de a nu face rău).
- Este o condiție a altei valori a eticii profesionale: devotamentul față de profesie.

Paternalismul

- Termenul paternalism are conotații în genere negative;

Se aplică preponderent relațiilor de autoritate și putere în care supoziția despre majoritatea oamenilor este aceea că ei nu au suficient discernământ, pot să fie mai degrabă obiect decât subiect al moralei (nu participă la crearea și negocierea principiilor și normelor, dar trebuie să se supună acestora);

- Punctul de vedere paternalist susține ideea că există situații în care oamenii au un discernământ mai slab, sunt vulnerabili, lipsiți de putere, nu au mijloace să-și urmeze scopurile;

- Atunci când se vorbește în sens pozitiv despre paternalism, este abordată interferența în libertatea persoanei, prin acte justificate referitoare exclusiv la bunăstarea, binele, fericirea, nevoile, interesele sau valorile celei care este supusă coerciției.

Drepturi și acțiunea dreaptă

- Un drept relevă libertatea de acțiune sau libertatea de a nu fi supus anumitor acte;
- Drepturile au formă negativă (ceea ce trebuie opriți alții să ne facă) sau pozitivă: ceea ce putem să facem;
- Există diferite categorii de drepturi: politice, legale, morale (cele garantate de principii etice, de exemplu, dreptul la o îngrijire medicală profesională, dreptul la informații asupra propriei persoane, dreptul de a fi corect informat despre probleme publice).

Drepturi și acțiunea dreaptă

Există câteva condiții pentru ca drepturile formal proclamate să poată să fie exercitate:

Orice drept este corelat cu datoria cuiva de a-i asigura exercitarea;

De exemplu, dreptul la confidențialitate în privința fișei medicale proprii se corelează cu datoria personalului medical de a nu da altora acces la ea. Dreptul la viață privată este corelat cu datoria instituțiilor care-l protejează de a nu permite sau de a pedepsi intervenția altora în privatitatea unei persoane.

✓ Un drept asigură exercitarea autonomiei unei persoane în urmărirea scopurilor și intereselor proprii;

Intervenția altora în spațiul libertății personale de alegere este interzisă, cu anumite excepții. de exemplu, nu putem stabili noi înșine pe ce criterii putem să fim admiși într-o formă de învățământ sau într-o profesie.

Drepturi și acțiunea dreaptă

Există câteva condiții pentru ca drepturile formal proclamate să poată să fie exercitate (**continuare**):

Un drept justifică acțiunea persoanei care îl exercită și faptul că acesta solicită sprijin în exercitarea acestuia;

Dacă, de exemplu, un medic nu face un transplant și pacientul moare, medicul se poate prevala de faptul că nu i-a fost permis transplantul de către pacient sau familia acestuia.

Dacă a fost încălcată confidențialitatea, un client sau un pacient pot să ceară daune celor care i-au violat acest drept. Violarea drepturilor este o problemă moral importantă.

Dar pentru ca aceasta să nu fie doar obiect de dezbatere, orice instituție ar trebui, în primul rând, să aibă și să facă publice propriile norme etice prin care să se asigure atât protecția beneficiarilor ei, cât și a propriului personal.

Responsabilitatea

➤ Se raportează la:

- responsabilitatea individuală (libertatea oricui are o singură limită: libertatea altei persoane; profesionalism, responsabilitate pentru consecințele acțiunilor proprii);
- responsabilitatea socială (protejarea mediului, soluționarea problemelor sociale, respectarea diversității culturale);
- și responsabilitatea față de organizație (acționarea în binele întregii organizații, nu doar în interes propriu, evitând ineficiența, respectarea legii - evitarea pe căi legale a impozitării, nu prin evaziune, ci prin respectarea spiritului și literei legii).

Bibliografie

[1] Geanina Banu, *Etică profesională și Proprietate intelectuală*, Suport de curs. Editura Universității Titu Maiorescu, 2022.